

Streszczenie

Rozprawa doktorska *Aspekty wykonawcze partii Principessy Turandot z opery Giacomo Pucciniego „Turandot” w kontekście szczegółowej klasyfikacji gatunku głosu. Studium specyficznych kompetencji wokalnych stojących przed protagonistką* w sposób analityczno-opisowy pokazuje zakres wymagań, jakim musi sprostać odtwórczyni tytułowej roli. Praca składa się ze wstępu, w którym zawarto uzasadnienie wyboru tematu, główne tezy pracy, metodologię i stan badań, oraz czterech rozdziałów.

Inicjujący pracę, rozdział I, prezentuje dzieła Giacomo Pucciniego w kontekście oper tworzonych pod koniec XIX wieku. W kolejnych podrozdziałach omówiono życie i twórczość kompozytora oraz pokazano jego finalne dzieło *Turandot* w odniesieniu do kompozycji tworzonych równoległe przez innych twórców omawianego gatunku. Ostatni podrozdział wskazuje literackie pierwowzory libretta opery *Turandot*.

Analiza partii wokalne Principessy Turandot w II akcie opery Giacomo Pucciniego otwiera rozdział II. W kolejnych trzech podrozdziałach opisano i zanalizowano wszystkie fragmenty partii protagonistki, obejmujące zarówno wielkie arie, duety, jak i sceny zespołowe oraz finał aktu II. W rozdziale III kontynuowano analityczny opis sopranowej partii Turandot w oparciu o następujące po sobie arie, duety i sceny z aktu III opery. Przyjęto ten sam schemat pracy, co w rozdziale poprzednim. W ostatnim, IV rozdziale, rozprawy, zanalizowano portret psychologiczny tytułowej bohaterki. Zestawiono w tabeli najistotniejsze, najgłośniejsze wystawienia opery *Turandot* na najważniejszych scenach świata, od dnia premiery dzieła po czasy współczesne. Badając artystyczną drogę dojścia kolejnych sopranistek do wykonania głównej partii w operze Pucciniego wskazano poprzedzające role, które niejako antycypują śpiewaczkę do partii Turandot. Na podstawie dostępnych nagrań oraz recenzji analizowano i porównywano w celach badawczych sceniczne osiągnięcia, ekspresję wykonawczą artystek tudzież eksponowane elementy sztuki wokalne, sposób interpretacji i aktorskiej kreacji dzieła. Pracę kończą Wnioski, Bibliografia oraz wykorzystana do analizy Dyskografia.

W Aneksie zawarto autorskie tłumaczenie libretta II i III aktu opery *Turandot* Giacomo Pucciniego z języka włoskiego na język polski. Kolejny załącznik stanowią fotografie słynnych śpiewaczek kreujących partię Principessy Turandot.

W prezentowanej pracy przyjęto metodę analityczno-opisową, nie omieszkało też sięgnąć do bogatego inwentarza historii opery oraz historii literatury, posiłkując się nierzadko analizą teatrologiczną i tematologiczną. Pluralizm metodologiczny został uzupełniony o zestawienie osobistych doświadczeń autorki z obszerną analizą osiągnięć i efektów pracy artystycznej w temacie wykonania partii Turandot przez inne śpiewaczki na przestrzeni nieomal stulecia od prapremiery. Zarówno w części artystycznej, jak i opisowej pracy wysuwa się na plan pierwszy teza generalna: **partia Turandot to fach sam w sobie**. Punktem wyjścia dla opisowej analizy dzieła są trzy następujące tezy główne:

1. Ponieważ materia wykonawcza partii Turandot została skomponowana przez Giacomo Pucciniego w niezwykle wymagający dla kreującej ją śpiewaczki sposób, niezbędnym jest właściwy dobór odpowiedniej protagonistki pod względem gatunku głosu, jego skali i specyficznego fachu. Turandot powinna zatem śpiewać sopranistka obdarzona głosem *spinto* o jakości dramatycznej.

2. Dla osiągnięcia wymaganego efektu artystycznego i brzmieniowego artystka wykonująca tytułową partię Turandot musi dysponować konkretnymi narzędziami techniki wokalne, wśród których nieodzownymi są: bezwysiłkowe *squillo*, dzięki któremu możliwe jest osiągnięcie właściwej nośności głosu, *appoggio*, perfekcyjne *legato* prowadzone na długim oddechu, wykorzystanie akustycznego zjawiska *transjentu* decydującego o niewymuszonym utrzymaniu supozycyjnego charakteru tonu krtaniowego w przebiegu całej partii, synchroniczne działanie rezonatorów odbrzmiennych, łatwość elastycznego poruszania się w szeroko pojętej płaszczyźnie dynamicznej, pewne prowadzenie wysyconego alikwotowo głosu w wysokiej *tessiturze*; osiągnięcie pełni dramatycznego i triumfalnego brzmienia. Forma oraz konstrukcja opery *Turandot* wymuszają konieczność współlistnienia i konsekwentnego stosowania powyższych elementów techniki wokalne przez solistkę śpiewającą pierwszoplanową partię. *Turandot* jest operą monumentalną, w której tytułowa bohaterka zostaje wtłoczona w potężną masę prowadzonej symfonicznie orkiestry i gęstego brzmienia rozbudowanych chórów. Kompozytor stosuje specyficzny, tylko jemu właściwy, kod kompozytorski, który wydaje się być bezlitosny dla swojej primadonny. Tworzy postać wyjątkową, „nie z tego świata”, dlatego też wymagania dla głosu protagonistki są wygórowane. Bez odpowiednich umiejętności warsztatowych, łatwości osiągnięcia ekstremalnych, dramatycznych brzmień i ilustrowania śpiewem kontrastujących intencji,

a nawet ponadludzkich zachowań, sopranistka kreująca Turandot nie jest w stanie zbudować pełnej wokalnie i aktorsko roli.

3. Do scenicznego wykreowania dramaturgicznej postaci Principessy Turandot potrzebna jest odpowiednia artystyczna osobowość, *emploi*. Predestynowany do tytułowej roli jest unikalny typ kobiety silnej łączącej w sobie wiele skrajnych i pozornie sprzecznych cech. Wszystko, co protagonistka śpiewa i kreuje na scenie jest oparte na sumie zewnętrznych i wewnętrznych paradoksów osobowościowych postaci, co wynika z portretu nakreślonego przez kompozytora oraz z treści samego libretta. Intencjonalna kreacja artystyczna zależy od psychiki i dojrzałości emocjonalnej artystki interpretującej rolę. Niezbędne jest posługiwanie się głęboką intencją wiążącą psychikę odtwórczyni Turandot z psychiką granej postaci oraz emocjami słuchających jej odbiorców. Bez interakcji i wnikięcia w omawiane sfery komunikacji nie ma możliwości osiągnięcia poruszającej ekspresji wykonawczej. Postać Turandot okazuje się być wyjątkową, intencjonalną formą scenicznego bytu .

Analizując aspekty wykonawcze wokalne i aktorskiej roli Turandot w operze Giacomo Pucciniego posłużono się istotnym postulatem badawczym: aby wykonać konkretną partię operową i zrealizować całokształt specyficznych dyrektyw wokalnych, śpiewaczka musi dysponować odpowiednim gatunkiem głosu, konkretnymi warunkami psychofizycznymi, dobrym warsztatem wokalnym, właściwie ustosunkować się do treści libretta oraz wymogów kompozytora zawartych w didaskaliach. Powinna stworzyć oryginalną interpretację dzieła scenicznego w kontekście całego aparatu wykonawczo-realizatorskiego.

W zasadniczej części pracy szczegółowo opisano i zanalizowano najistotniejsze elementy partii Turandot z uwzględnieniem wyjątkowych kompetencji sopranu dramatycznego predestynowanego do tej szczególnie wymagającej roli.

Wyeksponowano istotne elementy warsztatu wokalnego, które należą do niezbędnych kompetencji dramatycznego sopranu *spinto* i służą stworzeniu pełnowartościowej kreacji partii Turandot. Zwrócono uwagę na konieczność właściwego doboru środków wykonawczych, a jednocześnie na specyficzny kod kompozytorski Giacomo Pucciniego. Poruszono temat współistnienia gęstej materii muzycznej dzieła z partią wiodącego sopranu. Uzyskanie zrównoważonego balansu dynamicznego pozwala na czytelne i komfortowe przenikanie się wokalne partii tytułowej Turandot z fakturą orkiestry i potężnym brzmieniem

chóru, co uznano za warunek konieczny do wykreowania spójnej dramaturgiczno-wyrazowej całości.

Część badawcza poświęcona jest temu, jak prowadzić dramatyczny sopran *spinto* Princesy Turandot, aby w przebiegu całej partii dominował w brzmieniu pierwszego planu bez uszczerbku na jakości prezentacji wokalne, ze szczególną dbałością o aparat głosowy.

W badaniach opisano i uwypuklono elementy sztuki wokalne, aspekty techniki śpiewaczej, interpretacji dzieła operowego oraz środki ekspresji aktorskiej decydujące o przekonującym i wartościowym wykonaniu dramatycznej partii Turandot w kontekście monumentalnej kompozycji operowej Giacomo Pucciniego.

Abstract

The description of the artistic part of the doctoral dissertation called *Performance aspects of Princess Turandot's part from Giacomo Puccini's opera "Turandot" in the context of a detailed classification of the voice genre. A study of specific vocal competences of the protagonist* in an analytical and descriptive manner shows the scope of the requirements that the performer of the title role must meet. The thesis consists of an introduction including the rationale for the choice of the topic, the main theses, methodology and the state of research, as well as four chapters, the content of which is summarized in the last part of the dissertation – conclusions.

The opening chapter presents the works of Giacomo Puccini in the context of operas created at the end of the 19th century. In the following sections, the life and work of the composer have been discussed, and his final work, *Turandot*, has been presented in relation to compositions created simultaneously by other authors of the genre in question. The last subsection indicates the literary prototypes of *Turandot's* libretto.

Chapter 2 starts with an analysis of Princess Turandot's vocal part in Act 2 of Giacomo Puccini's opera. In three subsections, all fragments of the protagonist's part have been described and analyzed, including arias, duets, as well as ensembles and the finale of Act 2. Chapter 3 continues with the analytical description of the Turandot soprano part, based on successive arias, duets and scenes from Act 3 of the opera. The same work pattern as in the previous chapter has been adopted here. In the last, fourth chapter of the dissertation, the psychological portrait of the title character has been analyzed. The table lists the most important performances of the opera Turandot on the most important stages in the world, from the premiere of the work to the present day. By examining the artistic path of successive soprano performers singing of the main part in Puccini's opera, the roles preceding it have been indicated. On the basis of the available recordings and reviews, the following elements have been analyzed and compared for research purposes: stage achievements, performance expression of the artists, as well as the exposed

elements of the vocal art, the way of interpretation and the acting creation of the work. The thesis ends with Conclusions, Bibliography and the Discography used for the analysis. The Appendix contains an original translation of the libretto of Acts 2 and 3 of Giacomo Puccini's opera *Turandot* from Italian into Polish. The next attachment includes photographs of the famous singers who created Turandot's part.

The analytical-descriptive method has been adopted in the presented work. The methodological dualism has been supplemented by a comparison of the author's personal experiences with an extensive analysis of the achievements and effects of the artistic work on the performance of the Turandot part by other singers throughout history. Both in the artistic and descriptive parts of the work, the general thesis comes to the fore: **the Turandot part is a vocal profession itself**. The starting point for a descriptive analysis of the work are the following three main theses:

1. As the performance material of the Turandot part was composed by Giacomo Puccini in an extremely demanding way for the singer, it is necessary to select the right protagonist in terms of the voice genre, scale and a specific vocal profession. Turandot should be sung by a soprano singer with a spinto voice with a dramatic quality.

2. In order to achieve the required artistic and sound effect, the artist performing the title part of Turandot must possess specific tools of the vocal technique, among which the indispensable are: effortless *squillo*, thanks to which it is possible to achieve the correct voice carrying capacity, *appoggio*, perfect *legato* sung on a long breath, the use of *transient* – the acoustic phenomenon deciding about the unforced maintenance of the suppositional character of the laryngeal tone in the course of the whole part, synchronic action of the reflective resonators, the ease of flexible movement in the broadly understood dynamic layer, confident leading of the voice saturated with overtones in a high *tessitura*, achieving a fully dramatic and triumphant sound. The form and structure of the opera Turandot necessitate the coexistence and consistent use of the above elements of the vocal technique by the soloist singing the title part. *Turandot* is a monumental

opera in which the title character is pressed into a huge mass of a symphonic orchestra and the thick sound of extensive choirs. The composer uses a specific compositional code that is unique to him, which seems to be merciless for his *primadonna*. She creates a unique character, out of this world, and therefore the requirements for her voice are high. Without appropriate technical skills, the ease of achieving extreme sounds and singing illustrating contrasting intentions, and sometimes superhuman behavior, the soprano singer creating Turandot is not able to build a full vocal and acting role.

3. For the stage creation of the dramatic character of Princess Turandot, an appropriate artistic personality, *emploi*, is needed. Predestined to this role is a unique type of a strong woman, combining many extreme ones and seemingly contradictory features. Everything that the protagonist sings and creates on the stage is based on the sum of the external and internal personality paradoxes of the character, which results from the portrait drawn by the composer and the libretto itself. The intentional artistic creation depends on the psyche and emotional maturity of the artist creating the role. It is necessary to use a deep intention, linking the psyche of the Turandot's performer with the psyche of the character played and the emotions of the audience listening to her. Without interaction and penetration of the discussed spheres of communication it is not possible to create a moving performance expression. The character of Turandot turns out to be a unique, intentional form of being on stage.

When analyzing the performance aspects of the vocal and acting role of Turandot in Giacomo Puccini's opera, an important research postulate has been used: in order to perform a specific opera part and implement all of its specific directives, the singer must have the appropriate type of voice, specific psycho-physical conditions, good vocal skills, and should also properly respond to the content of the libretto and the composer's requirements contained in the stage directions. It should create an original interpretation of the stage work in the context of the entire performance and production.

The main part of the dissertation describes in detail and analyzes the most important elements of the Turandot part, taking into account the exceptional competences of the dramatic soprano, predestined to this particularly demanding role.

The essential elements of the vocal technique, which belong to the indispensable competences of a dramatic spinto soprano and serve to create a full-fledged creation of the Turandot part, have been exposed. The necessity of proper selection of performance measures has been pointed out. These include: reliable *squillo*, a *transient* saturating the sound with a dramatic quality across the range of the scale, perfect *appoggio*, strict legato, the ability to make full use of resonant and reflexive spaces, the ability to flexibly move the voice to distant dynamic levels, the ability to maintain full-sounding tones in high *tessitura* for a long time.

Giacomo Puccini's compositional technique and the construction of the orchestra part has been discussed. Also, the issue of the coexistence of the thick musical sound of the work with the lead soprano part has been raised. Obtaining a balanced dynamic balance allows for clear and comfortable interpenetration of the vocal title part of Turandot with the texture of the orchestra and the powerful sound of the choir, which is considered a necessary condition for creating a coherent dramatic and expressive whole.

The research part is devoted to how to perform Princess Turandot's with a dramatic *spinto* soprano so that it dominates the foreground sound throughout the opera without compromising the quality of the vocal presentation, and with special care for the vocal apparatus.

The research describes and emphasizes the elements of the vocal art, aspects of singing technique, the interpretation of an opera work, and the means of acting expression that determine a convincing and valuable performance of the dramatic part of Turandot in the context of Giacomo Puccini's monumental opera composition.